

«Et svekket og uforutsigbart Russland med atomvåpen er farlig – muligens en farligere aktør på den internasjonale arena enn hva Sovjetunionen i sin tid var», skriver Russland-ekspert Odd Gunnar Skagestad.

 SPUTNIK/REUTERS/SCANPIX

Quo vadis, Rossia?

KRONIKK: Hvor går Russland? Sporene hittil peker i retning av videre fremoverlent selvhevdelse, inkludert brutal maktbruk.

Odd Gunnar Skagestad

Statsviter,
diplomat og skribent

Den russiske dikteren Fjodor Tjottsjev (1803–73) skulle bli berømt for sitt utsagn om at «Russland kan ikke forstås, Russland må man bare tro på». For Norge er Russland, i kraft av dets størrelse, geografiske naboskap og turbulente historie, noe som vi bare må forsøke å forstå. Spørsmålet «Hvor går Russland?» vil alltid være av interesse for oss nordmenn.

Alt tyder på at Vladimir Putin vil stille til gjenvalg ved presidentvalget i 2018. Med hans kontroll med mediene og øvrige samfunnsinstitusjoner, hans evne til å utmanøvrere eventuelle opponenter, og med hans vedvarende sterke oppslutning på meningsmålingene (over 80 prosent), betyr dette at han blir sittende ved makten til år 2024.

På den innenrikspolitiske arena betyr dette en videreføring av det styresett og den statsideologi («putinismen») som Putin har knesatt gjennom sine hittil over 17 år ved makten.

Har store utfordringer

Denne spådommen tar riktignok ikke høyde for mulige hendelser som kan endre den politiske dynamikken i samfunnet. Vi vil f.eks. kunne se nye protestbølger mot korrupsjon og maktmisbruk, frontet av aktivister som Aleksej Navalnyj, med stadig bredere folkelig oppslutning ikke minst fra ungdommen. Den største trusselen mot samfunnets stabilitet (og mot Putins maktposi-

sjon) er likevel en eventuell sterk og brå forverring av levekårene for folk flest.

Det springende punkt er økonomien. Russlands nasjonaløkonomi er ikke basert på verdiskaping, men høsting og eksport av råvarer – metaller, mineraler, naturgass og fremfor alt olje. Sanksjonene som ble iverksatt i 2014 etter Russlands annekasjon av Krim, har svidd, men utviklingen i verdensmarkedsprisen på råolje er en viktigere faktor. Da oljeprisen i 2014–2015 falt til det halve, ble russisk økonomi hardt rammet. Dersom dette skulle vedvare, vil konsekvensene kunne bli prekære. Dette er Putin og hans regime selvsagt klar over, og vil utvilsomt treffe tiltak for å hindre sosial uro. Blant prioriterte hensyn er å sørge for at folk får utbetalt lønninger og pensjoner, og at det ikke oppstår knapphet på mat og andre basis-forbruksvarer.

Villig til å bruke makt

Men hva med veien videre for landet og nasjonen Russland i det samme tidsrommet – dets veivalg, adferd, utfordringer, roller og status på det internasjonale plan?

Veivalgene synes allerede å være tatt. Sporene hittil peker i retning av videre fremoverlent selvhevdelse, inkludert brutal maktbruk. Men det er en vei som også er strødd med snubletråder, selvforskyldte og andre. Forholdet til USA vil forbli en nøkkelfaktor i russisk utenrikspolitikk. Fjorårets amerikanske presidentvalg brakte den øyensynlig mest russiskvennlige av de to aktuelle kandidatene til makten i USA. Ikke desto mindre kunne begge lands utenriksministre i april 2017 med beklagelse konstatere at forholdet mellom de to land var det dårligste på mange år. Hvor lenge vil Russland se seg tjent med at dette negative forholdet vedvarer?

Den mest problematiske verkebyllen i Russlands forhold til omverdenen, gjelder Ukraina. Fra vestlig hold har det vært gjort klart at sanksjonene vil bli opphevet

når Minsk-avtalen er implementert. At Russland frivillig og for alvor vil løse på nakketaket på Ukraina (eller for den saks skyld, jerngrepet på Georgia), synes i dag lite sannsynlig.

Den rette balansen

For de nærmeste årene kan vi se for oss et par mulige scenarier:

- Med behendig diplomati og skruppelløs bruk av militære og ikke-militære maktmidler vil Russland i en årrekke kunne fortsette sin nåværende kurs: Opprettholde utenrikspolitisk momentum og surfe videre på en bølge av internasjonal prestisje og innflytelse.
- Uforutsette rystelser i verdensøkonomien eller kriser som krever konstruktivt samarbeid med USA og Vesten for øvrig, vil kunne avdekke russisk maktesløshet. Dette vil kunne slå begge veier, enten (1) at russerne velger en pragmatisk tilnærings- og samarbeidslinje i forholdet til Vesten, eller (2) utløse irrasjonell russisk opptreden, med fare for et ytterligere konfliktfylt internasjonalt klima.

En ensidig tøff konfrontasjons- eller isolasjonspolitikk er ikke nøkkelen til å håndtere Vestens forhold til Russland. Utfordringen består i å finne en optimal miks av inkluderende tiltak og klare krav med hensyn til hva som forventes av et land som aspirerer til en plass blant siviliserte nasjoner. Et svekket og uforutsigbart Russland med atomvåpen er farlig – muligens en farligere aktør på den internasjonale arena enn hva Sovjetunionen i sin tid var. Det bekymringsfulle ville være om Russland nok en gang skulle falle for fristelsen til å ty til bruk av militære maktmidler mot andre land.

I politikken verden må man stundom ta til takke med å konstatere at «veien blir til mens man går». Hva vår forståelse av Russland angår, vil vi likevel være best tjent med å være utstyrt med mest mulig realistiske veikart. At slike veikart i noen grad vil være basert på mer eller mindre treffsikre spådommer, er en del av den virkeligheten som vi må leve med.

En ensidig tøff konfrontasjons- eller isolasjonspolitikk er ikke nøkkelen til å håndtere Vestens forhold til Russland.